

До кофалету

Чернівці, 2007р

Заслужений майстер народної творчості України Іван Іларіонович Терен народився на Буковині у м. Вашиківцях. Навчався у художньо-ремісничому училищі № 5 у Чернівцях. 35 років працює у традиційній галузі буковинського народного мистецтва різьби по дереву. Іван Терен є головою Чернівецького осередку Національної Співки майстрів народного мистецтва України, в організації якого 2003 року він брав активну участь.

Обдарованість та здібності майстра повною мірою розкрилися у різьбленні. Джерелом творчості Івана Терена є невгасимі традиції уславленого гуцульського та буковинського різьбярства. Його надихають їх святкова піднесеність, віртуозна технічність та багатство орнаменталії. Творчо і з великим художнім тактом різьбяр переосмислює давнє мистецтво. Відтак збагачує його власним талантом.

З творчістю Івана Терена шанувальники мистецтва знайомі з 1984 року. Сьогодні він відомий різьбяр. Його твори є окрасою музейних та приватних колекцій. Майстер є постійним учасником численних художніх виставок і фольклорних свят в Україні та за її межами. Шанувальників традиційного українського мистецтва приваблюють декоративні тарелі, ложки та скриньки, рахви, топірці та різьблені хрести. Всі його вироби декоровані різьбленим орнаментом, деінде інкрустовані металом. Вправну й тверду руку майстра вирізняє висока технічність роботи. Традиційна плоска різьба прислужилася майстрові у творенні напрочуд виразних і ошатних композицій.

Індивідуальність творчої манери Івана Терена виявляється у притаманній його різцю мелодійній, співучій ритміці геометрично-рослинних орнаментів. Справжнє захоплення викликає мереживне розмаїття візерунків. Чарує артистична імпровізація в утворенні промовистих композиційних схем, основними мотивами яких є такі давні елементи як ромби, “зубці”, “головкате”, півромби з гачками та розети. Їх геометричність вдивовиж узгоджено звучить із стеблинами з квітами та парою листочків, “колачиками”, “пшеничкою”, “смереками” та “кучерями”. Неповторності орнаментальній пластиці Терена надають і його авторські мотиви: “буковий горішок” та “буковий листочок”.

Форми тарелів, хрестів, прямокутних скриньок, круглих рахв і ложек майстерно узгоджені з їх орнаменталією, яка надає їм вигляду коштовних рідкісних витворів. Яскравим прикладом може бути щедро декорована прямокутна скринька “Гуцулка”. Основу її орнаментальної композиції становить коло як давній солярний знак. Центральна частина її накривки заповнена ланцюжком з трьох круглих розет, які рельєфно виступають на мерехтливому тлі “ільчастого письма”. Розети утворені концентричними колами, які рясно заповнені дрібними “колачиками” з металевими краплями та багатопелюстковою квіткою по центру. На передній та задній стінках крупні кола розташовані у ритмічному чергуванні з трьома парами менших кіл. На бокових стінках – по одному колу. Особливої святковості скриньки надає оздоблення ажурною сіткою кіл із складною внутрішньою розробкою. Водночас форма та конструкція виробу не тільки не губиться, а навпаки – саме її прямокутну форму підкреслюють вузькі дрібно-узорні смужки обрамлення, що утворені “колачиками”. В цьому автор проявляє глибоке розуміння архітектоніки предмета.

Виявляється, що Івана Терен найбільше полюбляє круглі форми. Про це красномовно свідчать декоративні тарелі, чарки та рахви. Увагу привертає одна з рахв, що декорована тригранно-виїмчастою різьбою. Площина накривки щільно заповнена радіально розташованими смужками з “колачків” та “смереками”, які чергуються у енергійному ритмі. Напрямок руху по колу підкреслює ланцюжок з “журавликів”, різьблених по її краю.

Притаманну йому творчу манеру майстер артистично й вільно реалізує в орнаменталі тарелів. Їх пісенно-плинним ладом позначені як геометричні та рослинно-геометричні орнаменти (за приклад можуть правити твори “Буковина”, “Рута”, “Благовест”, “Сніжинка”), так і рослинні (“Лілея”, “Букова квітка”, “Барвінок”).

Форма топірців та келефів диктує іншу, відмінну від круглих форм композиційну схему орнаменталі. Її вирізняє лаконічність і більш стримане звучання декору. Чудові серії цих традиційних гуцульських виробів у виконанні Івана Терена розширюють творчий діапазон автора.

Виготовлення напестольних та ручних хрестів посідає одне з чільних місць у творчому доробку різьбяр. Минуло близько двадцяти років відтоді, як чернівецький різьбяр одним з перших почав повертати людям це здавна відоме на Гуцульщині та на Буковині мистецтво. Майстерність орнаменталі таких складних і різноманітних форм надає багатьом різьбленим хрестам Терена ознак справжніх мистецьких витворів.

Узгодженість форми виробів з композиційними вирішеннями декору, лінійний та ритмічний лад орнаментальних мотивів набувають особливої виразності під різцем Івана Терена завдяки майстерному використанню автором кольору дерева та його текстури. Саме колір дерева відіграє у його різьблених творах винятково декоративну роль. Він поціновує м'який, водночас глибокий брунатний тон груші. Використовує також тоновані явір та липу. Виключної окраси різьбленим виробам надає світло. Витончено грають світлотінню на “цьоканому” тлі круглі розети і складені у вибагливу сітку “кучері”. У заглибинах “копаничок” тіні згущуються, і незаймані різьбою плоскі елементи узорів випромінюють сріблясте сяйво. Ефектами світла як одного з важливих засобів виразності майстер користується повною мірою задля виявлення об'ємів і глибини рельєфів аби надати кожній композиції неповторного поетичного забарвлення.

Майстерність Івана Терена надає його творам зворушливої емоційності. А властива його рослинно-геометричним композиціям плинна і гнучка лінія органічно співзвучна характеру буковинського орнаменту.

Член Співки художників України, мистецтвознавець

Тетяна Дугаєва.